

เรื่อง ประเพณีและพิธีโกนจุก

รายละเอียด

สมัยก่อน เด็กไทยชายหญิงจะมีทรงผมที่นิยมไว้คล้ายๆ กัน เช่น ผมจุก ผมเปีย ผมแกละ หรือผมโก๊ะ แต่ปัจจุบันทรงผมเหล่านี้เริ่มหายไปจากสังคมไทยแล้ว จะพอหาได้ตามต่างจังหวัดเท่านั้น ทรงผมของเด็กไทยโบราณนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อของคนในสมัยก่อนที่ว่า เด็กที่เจ็บยอดๆ แอดๆ หรือเลี้ยงยาก ถ้าไว้ผมจุก ผมเปีย จะหายเจ็บไข้ได้ป่วย กลับมาแข็งแรง เลี้ยงง่าย

สาเหตุที่เด็กไทยสมัยก่อนต้องไว้ผมจุก ผมเปียของเด็กสมัยก่อนนั้น ถ้าพูดถึงเรื่องของความเชื่อแล้ว เชื่อกันว่าเด็กที่สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง เจ็บไข้กระเซาะกระแะบ่อยๆ ไข้ไว้ผมจุก หรือผมเปียแล้วจะหายจากอาการป่วยนั้นได้ และเมื่ออายุครบก็จะต้องโกนจุกหรือเปีย่นั้นทิ้ง หลังจากนั้นเด็กคนนั้นก็จะมีสุขภาพแข็งแรง

แต่ถ้าพิจารณากันตามหลักเหตุผลแล้วจะพบว่า ประเทศไทยเป็นเมืองร้อน การให้เด็กไว้ผมยาวจะทำให้เด็กเกิดความรำคาญ ดูแลรักษายาก แต่จะให้โกนผมออกทั้งหมดก็ไม่สามารถทำได้เนื่องจากกลางกระหม่อมหรือกลางกะโหลกศีรษะเด็กซึ่งจะเรียกกันว่า ขวัญ ยังบอบบางเป็นเพียงเนื้ออ่อนๆ เท่านั้น จำเป็นต้องมีสิ่งปกปิดป้องกันอันตราย หากมีการโกนผมในส่วนนั้นออกอาจจะเป็นอันตรายกับกะโหลก สมองของเด็กได้ จึงโกนเฉพาะส่วนอื่นๆ แล้วปล่อยส่วนกลางกระหม่อมเอาไว้

หลังจากที่ไว้ผมจุก ผมเปียมาได้ระยะหนึ่ง บางคนอาจจะ 5 ปี 7 ปี 9 ปี หรือ 11 ปี ถึงจะโกนผมจุกผมเปียออก แต่จะไม่นิยมโกนจุกเมื่อเด็กอายุตกละขลุ่ ครอบครวัที่มีฐานะดีหรือพอมีฐานะก็จะนิมนต์พระตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป มาสวดมนต์ (สวดขยันโต) เพื่อความเป็นสิริมงคลกับตัวเด็ก มีการถวายภัตตาหารเช้า จัดมหรสพมาฉลอง เช่น ลิเก ภาพยนตร์ แต่ถ้าบ้านไหนฐานะไม่ค่อยดี ก็มักจะโกนกันพอเป็นพิธีโดยอาจจะให้พระตุตงค์ทำพิธีโกนให้ หรือใช้ยางรัดจุดแล้วตัดปลายจุกเท่านั้นเพื่อไม่ให้เป็นการสิ้นเปลือง แต่พ่อแม่จะไม่โกนกันเองเพราะเชื่อกันว่าถ้าทำกันเองแล้วเด็กอาจจะเสียชีวิตเป็นบ้าได้ ถ้าจะโกนก็ต้องนิมนต์พระสงฆ์มาทำโกนจุกให้เท่านั้น

อุปกรณ์สำหรับพิธีโกนจุกจะประกอบด้วยสิ่งของหลายอย่าง กรรไกรด้ามเงิน กรรไกรด้ามทอง และกรรไกรด้ามธรรมดา ไบบอนหรือไบบัวสำหรับเย็บกระทง ดอกไม้ ธูป เทียน ไบเงิน ไบทอง หอยสังข์สำหรับตักน้ำมนต์รด หย้าแพรกสำหรับพันเป็นแหวนหัวพิรอด

พิธีโกนผมจุกจะเริ่มพิธีในตอนเช้าเมื่อพระสวดขยันโต ถวายภัตตาหารเช้า จากนั้นจะใช้หอยสังข์ตักน้ำมนต์ที่ผ่านพิธีสวดขยันโตแล้ว รดลงบนศีรษะเด็ก พระสงฆ์จะใช้กรรไกรขลิบผมพอเป็นพิธีและส่งต่อให้พ่อแม่เด็กหรือผู้หลักผู้ใหญ่ที่นับถือเป็นคนโกนผมต่อไป แล้วจะใช้แหวนหัวพิรอดมาสวมครอบจุกเอาไว้ ส่วนครอบครวัที่ฐานะดีจะใช้ปืนปักผมปักผมจุกแทน ส่วนผมที่โกนออกก็จะเก็บใส่กระทงไบบัวหรือไบบอนที่เตรียมไว้ พร้อมกับดอกไม้ ธูปเทียน แล้วนำไปลอยน้ำ เป็นอันเสร็จพิธี

ในบางท้องถิ่น ก่อนจะเข้าสู่พิธีโกนผมจุกจะมีการทำขวัญก่อน คล้ายการทำขวัญนาค เนื่องจากเชื่อกันว่าขวัญของเด็กอาจจะไปเที่ยวเล่นที่ไหนไกล จำเป็นต้องเรียกขวัญกลับมาอยู่กับตัวเสียก่อน และก่อนที่จะทำพิธีโกนผมจุก จะไม่ให้เด็กไปเที่ยวเล่นที่ไหนอีกเพื่อเป็นการรักษาเนื้อรักษาตัวเด็กไว้สำหรับพิธีโกนจุก หากจำเป็นต้องเดินทางจะใช้การซื้อคอเด็กคนอื่นแทนไปก่อน

ภาพโดย : <http://xn--k3cpjt9d6a4e.net/wp-content/uploads/2014/10/konjuk.jpg>

คำสำคัญ : ประเพณีและพิธีโกนจุก

ที่มา : ประเพณีและวันสำคัญต่างๆ ของไทย. (2552). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<http://www.9bkk.com/article/custom/custom2.html>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2017-02-26

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=180&code_db=610004&code_type=01